

ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України із року в рік все частіше визначається результатами господарювання у вітчизняному аграрному секторі. Саме функціонування аграрних підприємств відбувається в умовах жорсткої конкуренції як на внутрішніх, так і зовнішніх ринках збуту сільськогосподарської продукції. Одним із найважливіших показників, що свідчать про ефективність діяльності аграрного підприємства є його фінансовий результат – в контексті приросту вартості власного капіталу, що утворюється в процесі господарської діяльності за звітний період.

Ефективність діяльності підприємства, в цілому, залежить від вдалого керівництва та розподілу фінансових ресурсів з метою отримання високих фінансових результатів. Основним фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток, збільшення якого означає примноження фінансових ресурсів. Від його обсягу залежить подальша діяльність аграрного підприємства. Адже, він впливає на розширення виробництва, залучення новітніх технологій в діяльність та на загальний економічний розвиток.

Крім того, в примноженні прибутку аграрного підприємства зацікавленими є широке коло учасників ринкових відносин – трудовий колектив підприємства, інвестори, держава та ін.

Фінансовий результат покликаний характеризувати всі сторони фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємництва будь-якої сфери економіки. Звідси, визначення сутності, опис факторів формування та визначення шляхів підвищення фінансового результату аграрного підприємства є одним із актуальних напрямків наукових досліджень сьогодення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Розглядом зазначених наукових питань достатньо активно сьогодні зайняті цілий ряд як вітчизняних, так і закордонних науковців. В першу чергу, в контексті зазначеної тематики дослідження, можна виділити праці О. В. Дейнеки, О. А. Остапенко, С. Б. Шипіна, які досить змістовно дають наукове та прикладне тлумачення категорії «фінансовий результат підприємства», а також розкривають зміст особливостей його формування.

Результати економічних досліджень О. В. Гаращенко, Ф. Ф. Бутинця, С. Л. Червінської, Я. В. Лобедзевич, О. І. Гладій, І. Б. Чернікової та ряду інших науковців стосуються обліку та аналізу формування фінансового результату аграрного підприємства, що вважається одним із ключових при здійсненні господарської діяльності та потребує постійного методичного уточнення.

Мета і завдання статті. Метою дослідження є систематизація підходів до визначення поняття фінансового результату аграрного підприємства та чинників, що забезпечують його формування. Завданням є виокремлення та

обґрунтування впливу основних способів збільшення фінансового результату діяльності аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Одним із головних завдань діяльності будь-якого підприємства є отримання позитивного кінцевого фінансового результату. Адже, як вже зазначалося вище, останній характеризує майже всі аспекти діяльності сучасного підприємства аграрної сфери – забезпечення трудовими ресурсами та продуктивність праці, наявність та ефективність використання виробничих та фінансових ресурсів, рівень собівартості, якості та ціни виробленої та реалізованої продукції, тощо.

Саме трактування категорії «фінансовий результат» залишається важливою науковою проблемою не лише у сфері фінансового обліку, але також і філософії, економічної теорії, фінансів, менеджменту та інших економічних наук. При цьому вона містить багато суперечностей та протиріч, що обумовлює актуальність її дослідження. На практиці розуміння сутності фінансового результату діяльності аграрного підприємства та вироблення ефективних управлінських рішень щодо подальшого його розвитку – головна передумова підвищення ефективності діяльності суб'єкта аграрної сфери [1, 2].

Для визначення власного напрямку розуміння, в розрізі даного питання, були використані вже попередньо систематизовані вітчизняними науковцями ознаки, за якими думки щодо сутності фінансових результатів підприємств були згруповані наступним чином:

- фінансовий результат діяльності підприємства – це «результат співставлення його доходів та витрат» (А. Г. Загородній, В. М. Опарін, Н. М. Ткаченко та ін.);

- фінансовий результат діяльності підприємства – це «приріст чи зменшення його капіталу» (Г. Л. Вознюк, С.Л. Лондар, О.В., Тимошенко);

- фінансовий результат діяльності підприємства – це «вираження у формі прибутку або збитку (Ф. Ф. Бутинец, С. С. Василенко, А. Д. Мочерний, М. С.Пушкар, Л.М. Худолій, М.С Чебанова і багато інших) [1, 2, 3].

Більш змістовно ці підходи були розтлумачені в працях, безпосередньо, наступних науковців:

Професор Ф. Ф. Бутинец розкриває фінансовий результат через прибуток або збиток організації (співставлення доходів та витрат підприємства) [1].

Науковець А. Б. Борисов виражає фінансовий результат, як підсумок сільськогосподарської діяльності підприємства або його підрозділів, приріст (зменшення) вартості власного капіталу (визначаються шляхом співставлення витрат з отриманими доходами) [3].

Автор [4] трактує фінансовий результат, як якісний та кількісний показник результативності господарської діяльності аграрного підприємства.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» трактує термін доходів: це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу [5].

Автор публікації [6] М. В. Патарідзе-Вишинська звертає увагу на те, що вивчаючи сутність фінансових результатів підприємства в даний час, потрібно спершу відзначити такі його характеристики:

1. Фінансові результати (прибуток), являє собою форму доходу підприємства.

2. Фінансовий результат є формою доходу суб'єкта діяльності, що вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху.

3. Фінансовий результат не є гарантованим доходом підприємства, що вклало свій капітал у ту чи іншу справу. Він є результатом лише успішного здійснення цієї справи. Прибуток, можна сказати, є платою за ризик здійснення підприємницької діяльності.

Так, аграрне підприємство, як і будь-яке інше підприємство, всі свої сили спрямовує на отримання позитивного кінцевого фінансового результату – прибутку. Прибуток аграрного підприємства – це різниця між ціною реалізації його товарної продукції (товарів, робіт, послуг) та її собівартістю, між сумами отриманої виручки та витрат на виробництво і реалізацію продукції [7].

Отже, позитивним фінансовим результатом діяльності аграрного підприємства є «прибуток», збільшення якого означає примноження фінансових ресурсів та зростання фінансових результатів.

Негативне (від'ємне) значення категорії фінансового результату відображається у показнику «збиток», який свідчить про низький рівень або відсутність результативності сільськогосподарської діяльності, неефективне управління ресурсним, економіко-виробничим потенціалом аграрного підприємства, непрофесійне використання сформованого капіталу, низький якість діяльності менеджменту підприємства тощо.

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконаленням його матеріально-технічної бази. Вся діяльність підприємства націлена на те, щоб створити необхідні умови для зростання прибутку. Якщо ж збільшити розмір прибутку не вдається, то хоча б зробити діяльність беззбитковою.

Здатність підприємства забезпечити неухильне зростання власного капіталу може бути оцінена системою показників фінансових результатів. Узагальнено найбільш важливі показники фінансових результатів діяльності підприємства представлені у формі № 2 річної та квартальної бухгалтерської звітності. До них можна віднести: прибуток (збиток) від реалізації, прибуток (збиток) від фінансово-господарської діяльності, прибуток (збиток) звітного періоду, нерозподілений прибуток (збиток) звітного періоду [8].

Сучасна ринкова ситуація вимагає впровадження в країні нової аграрної політики, спрямованої на всебічне прискорення соціально-економічного розвитку, в тому числі, і на основі зростання результативності аграрного виробництва. Важлива роль при цьому відводиться формуванню прибутку аграрного підприємства та ефективному управлінню ним. Від його величини, значною мірою, сьогодні залежать: значимість самофінансування, доцільність комерційного розрахунку, ефективність ціноутворення та ряду інших економічних важелів забезпечення виробництва в аграрній сфері.

Джерелом забезпечення і розширення інвестиційної та поточної діяльності, аграрного підприємства, безумовно, виступає його прибуток. Останнім часом, не зважаючи на приріст виробництва сільськогосподарської продукції, а також зростання її експорту, рівень прибутковості аграрних підприємств, в цілому, залишається низьким. Це стало результатом того, що виробники сільськогосподарської продукції були змушені реалізовувати її за цінами, які повною мірою не відшкодовують понесені витрати. Такий стан речей поступово зменшує ресурсний потенціал аграріїв щодо використання науково-технічних досягнень для підвищення ефективності саме сільськогосподарського виробництва.

Адже прибуток виступає як сукупність економічних відносин, які опосередковані в формі фактично отриманих грошових засобів і виникають між:

- аграрними підприємствами і фінансовою системою держави при сплаті податкових платежів;
- суб'єктами аграрного виробництва (дочірніми підприємствами) та їхніми корпоративними власниками (материнськими структурами) при здійсненні різних внутрішньо системних перерахунів;
- аграрними підприємствами і фінансово-кредитною системою при розрахунках за кредитними зобов'язаннями перших;
- виробниками сільськогосподарської продукції та їх структурними підрозділами через забезпечення виробничого і соціального розвитку;
- аграрними підприємствами та їхніми працівниками щодо використання фонду споживання;
- сільськогосподарськими товаровиробниками та організаціями (страховими, благодійними) у зв'язку з формуванням (забезпеченням) різного роду внесків та фондів.

В умовах міжгалузевого цінового дисбалансу між головними галузями АПК; недостатнього рівня державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників (в порівнянні з передовими аграрними країнами світу); високим рівнем потреби аграріїв в кредитних фінансових ресурсах – головним і завданням залишається максимізація прибутку.

Для цього аграрне підприємство має забезпечити всебічне задоволення потреб народного господарства та громадян у власній продукції (роботах, послугах) з високими споживчими властивостями (якістю) при мінімальних витратах. З метою максимізації прибутку аграрії змушені раціонально витрачати виробничі ресурси, впроваджувати організаційно-технічні нововведення, знижувати собівартість продукції, підвищувати якість власної продукції, забезпечуючи її конкурентоспроможність на ринках (внутрішньому та зовнішніх).

Не варто списувати з рахунку і роль, яку відграє не тільки прибуток, а й збиток. Адже саме він вказує на наявність помилок і прорахунків щодо використання фондів, організації виробництва та збуту отриманої продукції.

Традиційні методологія і методика оцінки ефективності виробництва орієнтовані, в першу чергу, на валові показники, а проблема формування фінансових результатів при цьому залишається другорядною, а значить, в сучасних умовах потребує вирішення.

Оскільки прибутковість підприємств залежить не тільки від валових показників діяльності, то економічне дослідження фінансових результатів має надати інформацію про кількісний і якісний вплив на них не тільки економіко-організаційних і технологічних факторів, які формуються безпосередньо на аграрних підприємстві, а й зовнішніх: кон'юнктури, цінової чи податкової політики, паритетності взаємин з виробниками сировини.

Прибуток забезпечує об'єктивність товарно-грошових відносин і охоплює широке, багатогранне коло відносин в країні, які пов'язані з утворенням, розподілом і використанням додаткового продукту [1, 9].

Позитивний фінансовий результат вказує на абсолютний ефект діяльності аграрного підприємства без урахування ресурсів, вкладених останнім для здійснення власної діяльності. А тому цю характеристику слід доповнювати показником рентабельності, який свідчить про ступінь прибутковості аграрного підприємства, тобто характеризує рівень віддачі понесених витрат або рівень використання наявних в господарстві ресурсів, з метою досягнення господарського результату. Для того, щоб аграрне підприємство ефективно працювало потрібно своєчасно виявляти та усувати недоліків у фінансовій діяльності, зважено приймати управлінські рішення для поліпшення фінансового стану підприємства та уникнення його банкрутства.

Одним з шляхів підвищення фінансових результатів підприємства є збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків. Також можна виділити покращення за допомогою збільшення виручки від реалізації. Розмір виручки залежить від обсягів реалізації продукції на підприємстві та ціни одиниці продукції, що реалізовується. Щоб збільшити обсяги реалізації, потрібно максимально активізувати збутову діяльність підприємства. Це можна зробити шляхом надання знижок покупцям, застосуванням масової реклами, помірними зменшеннями цін. Але потрібно пам'ятати, що не існує для всіх підприємств єдиного шляху покращення результатів діяльності. Тип заходів залежить від особливостей підприємства, в якій галузі воно працює та обраної ним стратегії маркетингу. Ще одним напрямом покращення фінансової діяльності підприємства є його прогнозування і постійний моніторинг, оскільки, щоб ефективно керувати виробництвом, активно впливати на формування показників діяльності, необхідно постійно аналізувати дані та бачити зміни, які відбуваються.

Система заходів для підтримки економічної стійкості підприємства повинна передбачати постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього стану підприємства, розробку планів при непередбачуваних ситуаціях, впровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації. При дотриманні даних умов можна забезпечити ефективну систему роботи на підприємстві.

Висновки.

Всебічно розглянувши предмет обраної для дослідження теми, можна констатувати, що фінансовий результат є головним чинником, що характеризує прибутковість діяльності аграрного підприємства.

Фінансовий результат у формі прибутку виступає головною метою діяльності підприємства на ринку та одним із ключових показників, який визначає ефективність його діяльності. Фінансовий результат діяльності окремого суб'єкта господарювання виступає актуальною, складною та багатовимірною категорією. Позитивний фінансовий результат є головною метою діяльності підприємства на ринку та одним з ключових показників, який визначає ефективність його функціонування, виступає джерелом платежів до бюджетів усіх рівнів, а також забезпечує процес розширеного відтворення виробництва. Для покращення фінансового стану аграрні підприємства повинні нарощувати обсяги виробництва, підвищувати продуктивність праці працівників, захопити якомога більшу частку на ринку, розширювати асортимент продукції і підвищувати її якість, зменшувати витрати на виробництво продукції, з максимальною віддачею використовувати усі види ресурсів, грамотно будувати договірні відносини з постачальниками та покупцями, вести раціональну цінову політику. Крім всього вище наведеного, актуальність даної теми полягає в тому, що на сьогоднішній день всі підприємства, в тому числі, і аграрні, в пріоритет своєї підприємницької діяльності ставлять саме фінансовий результат – отримання прибутку.

Література

1. Дейнека О. В., Остапенко О. А. Сутність поняття «фінансовий результат» та особливості його формування. *Молодіжн. наук. вісн. УАБС НБУ. Економічні науки*, 2013. № 4. С. 17-25.
2. Шипіна С. Б. Сутність поняття «фінансові результати» як об'єкта бухгалтерського обліку. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*, 2012. № 1. С. 56-68.
3. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств : навч. посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2018. 504 с.
4. Червінська С. Л. Особливості визначення фінансових результатів діяльності аграрних підприємств. *Облік і фінанси АПК*. 2015. № 6. С. 107-110.
5. Міжнародні стандарти фінансової звітності / за ред. С.Ф. Голова. – К.: Фенікс, 2009. 367 с.
6. Патарідзе-Вишинська М. В. Визначення та облік фінансового результату : вітчизняний і зарубіжний досвід. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 2. С.25-37.
7. Боднарчук А. В. Оцінка власного капіталу агроформувань. *Економіка АПК*. 2014. № 8. С. 56–64.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39 URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>.
9. Коваленко Ю. С., Охріменко Ю. С., Демченко О. В. Факторний аналіз економічної ефективності аграрних підприємств України. *Економіка АПК*. 2007. № 4. С. 60-67.